

3. Pseudomorphok augit után, a tekerői diabasporphyritben, (augitporphyritben.) Az augit az összes eruptív kőzetekben fellépő ásványok közül különböző módokon a legkönnyebben igen sokféle anyagba változhatik át. Az eddigi vizsgálatok e téren azt derítették ki, hogy augit alakjában körülbelül 15 különböző természetű anyag előjöhethet.

Erdélyben, a Tekerői völgyben föllépő augitporphyrit augitja, mely gyakran 10—11 mm. hosszú és 5—6 mm. széles igen jól kiképződött, fekete oszlopos kristályokat alkot, az anyakőzet elmállásával s átalakulásával maga is átváltozik zöldes- vagy szürkés sárga színű pseudomorphokká.

A kőzetből könnyen kifeszíthető ily álkristályok az augit kombinált alakját még igen jól mutatják, melyeken a következő egyszerű alakok tisztán fölismerhetők: P ; ∞P ; $\infty P \infty$ és némelyeknél a $\infty P \infty$ is.

Ezen pseudomorphok késsel meglehetősen könnyen karczolhatók; keménységi fokuk 2 körül van, a kőstöt egyes kristályok még gyengén karczolják.

— Sósavval kezelve élénken pezsegnek, és pedig sokkal élénkebben, mint az anyakőzet, mely szintén elég dúsan van áthatva szénsavas mészszelemmel. Sárgásfehér finom poruk hideg HCl -ban élénken pezseg, de nem oldódik fel teljesen, — forróban teljesen fölbomlik dús kovyasav kocsónya kiválás mellett. Nagyobb darabkák nyílt üvegcsőben hevítve sok vizet adnak, s felületök az eredeti augit színével közel megegyező sötétbarna, belsejök pedig vörös-szürke színűvé lesz.

Mindezen kísérletekből tehát eddigelé csak az tűnt ki, hogy e pseudomorphok szénsavas mészszelemmel telt, víztartalmú anyagból állanak. Az anyag természetének közelebbi meghatározhatását mikroszkop segítségével kísérletem meg, az anyakőzettel együtt.

Az anyakőzet, mint elváltozott diabasporphyrit alapanyaga telve van opacitokkal és apró chlorit foltocskákkal, mik miatt pettyezetett tarka kinésűnek és bőven apolár részleteket tartalmazónak mutatkozik. HCl -al kezelve pontosint élénken pezseg.

A pseudomorphok vékony csiszolatai áteső fényben általában vitárgos zöldessárga színűek. Nagyobb nagyításnál anyaguk egy majdnem egyenlő szürkésfehér egy zöldessárga kissé rostos szerkezetű anyagra esik szét, mely a túlnyomó elsőben foszlányos nyulványok alakjában halósze-

rően terjeszkedik. Sokszor ez anyagokban rozsdabarna és barna vastartalmú tömegek és helyenkint szép trichit csoportok láthatók.

E csiszolatok semmi dichroismust sem mutatnak. Keresztezett nikolok közt minden állásban eredeti világos szintűeknek látszanak, és csak egyes helyeken homályos színváltozás észlelhető. Sósavval étetve erős pezsgés közt annyira föloldódnak, hogy az eredeti metszetnek csak a váza maradt meg, melyben a megmaradt részletek egyes, többé kevésbé egymással összefüggő hálószerű nyulványok alakjában terjeszkednek. A megmaradt és feloldódott rész körülbelül úgy viszonylik egymáshoz mint, 1 : 3-hoz.

A fel nem oldódott, gyengén rostos szerkezetű anyag polarisált fényre hatva gyenge pleochroismust mutat s nagyon hasonlít a serpentin-szerű anyagokhoz.

Föltéve, a mi több a valószínűnél, hogy a pezsgés közt feloldódott anyag szénsavas mész, úgy a tekerői pseudomorphok körülbelül 3 részben szénsavas mészből és 1 részben serpentin-szerű anyagokból állanak, de semmi esetre sem talkból.

Összehasonlítva a tekerői pseudomorphok vékony csiszolatait a tiroli seladonit (?) pseudomorphokéval, a kettő közt nagy hasonlatosság mutatkozik. Ez utóbbiaknál is a calcit nagy szerepet játszik. Azonban míg a tekerői pseudomorphok serpentin-szerű anyaga a szénsavas mészszel mintegy bensőleg van keveredve, addig a tiroliaknál az élénk kékeszöld, polarisált fényre ható és gyenge pleochroismust mutató chloritszerű anyag egyes foltok vagy ritkábban gyér hálózat alakjában van beágyazva a vitziszta calcit alapba.

A Fassavölgyi talkpseudomorphok egészen más természetűek. A szénsavas mész ezekből teljesen hiányzik. Külsőjük szürkésfehér dichroismus nélküli; a kékeszürke, felleges vagy rostos szerkezetű, sokszor opacitdús belsejök feltűnő dichroismust mutat. Keresztezett nikolok közt látható, hogy a külső burookban még sok vitziszta részlet van, mely a pyroxénhez — míg magvuk a chlorit-hoz teljesen hasonlóan viselkedik. Ezen még teljesen át nem változott pseudomorphokról inkább feltehető az, hogy az átalakulás belőlről kifelé indult, mint megfordítva.

Dr. Primics György.

4. Augit-andesit a Csalhó-hegy aljából, Moldovában. Ezen sötétbarna, félig szarukőszzerű kőzet, melyben parányi sárgás szürke, néha